

IB MICHAEL

Rejse i koralhavet

– optegnelser fra en truet verden

Gyldendal

Rejse i koralhavet – optegnelser fra en truet verden

© Ib Michael og Gyldendal, 2016

1. udgave, 1. oplag

Omslag: Camilla Jørgensen

Forsidefoto: © Simon Foldschack

Bogen er sat med Adobe Garamond Pro hos Bech Grafisk

og trykt hos Livonia Print

Printed in Latvia 2016

ISBN 978-87-02-22030-8

www.gyldendal.dk

Til Ida & Jonas, Carlo, Otto & Coco

INDHOLD

I

- Fiskesang 11
Stillehavstogtet 20
Et ord der rummer havet 32
Det første møde 36
En fri opstigning 44
Drama på havet 49
Den forladte atol 54
Papa Viggos ø 65
Kirkebryllup på revet 81

II

- En tatovering fra Påskeøen 91

III

- Koralsandbugten 97
Den grønne ø 113

IV

- Sidste udkald 123

- Note, tak & tilegnelse 137

I

FISKESANG

Set ude fra rummet ligner Jorden mest sit andet element: havet. Den blå farve er blevet planetens vandmærke, omfløjet af skyer. Som om skummet på bølgerne er gået til vejrs og har bundet sig i et kredsløb der skiftevis tilslører og afslører vekseldriften mellem vand- og landmasser. Selv kontinenternes brikker går i drift og flyder fra hinanden med tiden – men bevarer omridset af det puslespil i hvilket de engang har hængt sammen. *Panta rei*, sagde de gamle: Alting flyder! Urkontinentet i hvilket alle brikkerne var samlet, kalder man Pangea, og det omgivende hav Panthalassa.

Tre fjerdedele af planetens overflade består af hav. Op til tre fjerdedele af et menneskes krop består af vandmolekyler, resten – og det vil sige de faste bestanddele – skulle efter sigende kunne købes hos materialisten for en tier. I genernes kriblen og krablen bærer vi hver vores lille genspejling af oceanet. Fra fostervandets lune bølgeskvulp til vi ser lys, står vi indskrevet i havets erindring. Først når vi får mæle og den

store del af vores oprindelse er gået i glemmebogen, kalder vi planeten for Jord.

Én gang har jeg oplevet min fødsel som en tilstand hvor hukommelsestabet begynder, og det var netop skvulpende i vandkanten i et tropisk hav med kropstemperatur – med en klar fornemmelse i kroppen af bølgen der havde sat mig af på denne fremmede kyst, efterladende sig bevidsthedens bobler som lige så mange bristende enkeltheder i en større sammenhæng. Jeg vidste at alt hvad jeg havde at gøre, var at rejse mig op, svinge lidt med armene og gå i land, så ville konturen danne sig, et væsen ville fremstå under genkendelige former, få navn og væren.

Arten menneske træder i eksistens som et opretgående individ, løfter ansigtet fra hav og jord og ser den første stjerne. Solen. Jeg havde det så godt som jeg lå der i brændingens afbrusende skum og trak det ud så længe som overhovedet muligt, jeg ved med andre ord godt hvorfor jeg med årene er blevet en stadig mere entusiastisk dykker.

Jeg søger fortabelsen, den endelige distraktion, åndsfraværet, den retningsløse undren. Hvor ordene er sluppet op og væsener kommer lige ud af havets indre som sendebude fra en verden der udgøres af uendeligt meget mere end øjet kan se.

MAN MÅ FORESTILLE SIG at gå en tur i tre dimensioner hvor man kan bevæge sig frit på alle planer. Man kommer til et træ, stiger lige så let op over kronen, cirkler om en udhængende gren eller standser

midt i luften, mund til næb med solsorte og svaler. Sætter af fra grenen og glider i et langt svæv ud over marker og hegn, følger bakkernes og siden bjergenes konturer op mod lyset, ser en ørken glitre på den anden side hvor karavanen kaster lange skygger over sandet, selv forvandlet til et fatamorgana i rumtiden. At ophæve tyngdekraften er dykkets magi. Ud over et koralhoved, ned på bunden og halvt ind i hulen, op mod lyset og ned igen. Bølge med hele kroppen som var man én lang fiskehale. Blive hængende med den ene hånd lukket om en koralknold, ro så ganske langsomt med sine svømmefødder at de føles som finner, der vifter i strømmen og styrer dig uden om enhver forhindring. Du har fået et ekstra univers tilføjet til din vante verden, og der er ingen ende på det. På hvert eneste dyk jeg kaster mig ud i, er der væsener jeg ikke kan navngive, former jeg ikke før har set magen til, og en uendelig arkitektur af den slags som fik H.C. Andersen til at kalde Alhambra-paladset for „Fantasiens forstenede Kniplingsbazar“. Alle former er taget i brug. Bægre, paddehatte, kronblade, krukker, piber og rør.

Drømmen og den dybe søvntilstand gør noget af det samme, ophæver kroppen og flytter den til en anden dimension, fornemmelsen af uvirkelighed stammer måske derfra. Sansningen er meget direkte, alting projiceres lige ind i bevidstheden. Astronauter i kredsløb om Jorden har lignende oplevelser. Når det vante perspektiv ændrer sig, åbnes der ind til nye rum. Ensomheden ved at dykke minder om skriveprocessen, den er stum og glitrende fuld af billeder.

JEG HUSKER ENDNU min første djævlerokke. Skipper og jeg var gået ud på et koralrev der ragede op i Puamau-bugten – vi sejlede blandt Marquesas-øerne i Stillehavet. Her lå vi med vores harpungeværer, måske, snorkel og svømmefødder (dykkerflaskerne havde vi ladet blive på skibet).

I ny og næ spiddede vi en fisk og langede den op i gummibåden som vi havde lagt for anker på revet. Når vi dykkede ned, lå dingyen som en rød ballon og drev på himlen over os. Hajerne var vi på det tidspunkt vant til, de kom og gik som halvville hunde og snappede det bytte vi havde såret.

Pludselig mærkede jeg en galvanisk strøm hen over ryggen, en kølig snert af fremmed hud. Jeg fór flimrende sammen. Under vandet bliver man overfølsomt forskrækket. For enhver berøring er en berøring af det ukendte, og man er berøvet ordene såvel som luften. Uden afsættet i tyngdekraftens faste grund under fødderne ender man i vild basken med arme og svømmefødder idet man snurrer omkring efter sin dykkermakker – ikke meget anderledes end en hund der danser efter sin egen hale. Bare for at få et glimt af noget kendt, et beroligende tegn, det sært forstørrede blik fra den andens dykkermaske. Idet jeg vendte mig, stirrede jeg lige ind i et opspærret fiskegab, en bue af barder hvorigennem lodsfiskene pilede. Bagved gabet bredte kroppen sig i en mørk kontur der spærrede udsynet. Jeg fór til vejrs med et skrig efter luft i lungerne.

Da jeg havde blæst snorklen ud og atter fået vejret, brød jeg igen overfladen med maskeglasset og så havuhyret under mig vende omkring i en langsom bal-

let, bølgende i sine trekantede vinger – det lignede et flyvende tæppe under vandet eller en kæmpedrage på sommervinden med halen strømmende ud efter sig. Ved siden af gabet snoede to sølvlysende horn sig i hver sin spiral, og hele saltomortalen var til for at si fødens strøm af plankton gennem barderne. Det var dets hale som havde ramt mig over ryggen med et strømførende slag.

Væsenet var så fredeligt som en græssende ko. Djævlerokken er udviklingsmæssigt beslægtet med halen, men den er planktonæder og ligner deri bardehvalerne. Forunderligt at de største væsener i havet lever af dette planteagtige flimmer der strækker sig under vandet som mælkeveje de drikker af.

Jeg fik øje på skipper der fulgte det selvsamme syn med en genspejling af min egen fascination: harpungeværet afspændt ud til siden, små roende håndbevægelser og lette slag med svømmefødderne for at holde fremdrift med havdragen. Ingen af os kunne drømme om at skyde fisk for næsen af den, så meget respekt skyldte vi et væsen som ikke kendte til frygt og ikke jagede selv.

En halv evighed fulgte vi den, først på afstand, siden nærmede vi os i dyk som førte os tæt nok på gabet til at vi mærkede bruset i nerveenderne. På intet tidspunkt havde vi fornemmelsen af at den så meget som registrerede vores tilstedeværelse. Vi var luft for den, dråber spildt af Mælkevejen, en bølgende spejling i overfladen. I volter og sløjfer vendte den, majestætisk og afbalanceret, snoende sit element omkring sig, krydsende gennem strømskel og skakter af lys ned i

vandet som tegnede rudet på dens ryg. Til den slog et par ekstra slag med de store vinger og ilede bort med pludselig hast som om den lyttede til en stemme der havde kaldt den til sig.

Bagefter havde vi svært ved at tale om oplevelsen. Vi indstillede harpunfiskeriet for den dag og vendte tilbage til skibet. Men da vi hver for sig skrev den ned, var der især ét fælles træk: Vi havde følt os ved indgangsportalen til et urdyb, strakt på kanten til at blive optaget af det igen. Vi havde – uafhængigt af hinanden – næret den samme drøm om at blive ædt. Havet sletter alle spor. Sådan var det engang før plastikæraen satte ind.

Der er en følsomhed i elementet som det tager lang tid at blive fortrolig med. Måske er mængden af vand i os selv simpelthen med til at ophæve grænserne sådan at vi føler hvad havet føler, eller hvad andre levende væsener i havet føler. Vi deler nervesystem, impulser forgrener sig fra den ene krop til den anden; vi reagerer på hinandens tilstedeværelse. Hajen forskrækkes først og fremmest af din forskrækkelse, du forskrækker dig selv, i et pludseligt spejl på koralvæggen trækker murænen med de spidse, blålysende tænder hovedet til sig. Eller du hviler i et gyldent fiskeøje og glemmer helt dit nærvær, nærværet af menneske.

For vi er indtrængere, besøgende på noget der lige så godt kunne være en fremmed planet. Dykker vi med flasker, er vi afhængige af teknikken, et life support-system der kan bryde sammen med død eller ulykke til følge. Man hører sit åndedrag runge hvæsende i lungeautomaten, luftboblerne står massivt ud

af én og skynder sig til vejrs: De ved godt hvor vi hører hjemme; oppe i solen og luften. Imens er du umærkeligt i gang med at sælge din sjæl – til vægtløsheden, til en verden uden op og ned hvor du stiger og falder og kroppen svæver uden det ringeste besvær; alle drømme indeholder dette element.

Skikkelser og ting er 33 % forstørret og omgivet af en virkelig aura. Det er en verden af akvamarint lys, af pludselige chok, og hjernen åbner sig i en sønemøne og ruller sine brandtråde ud. Du hænger som en astronaut bag dykkermaskens rumkabine, glider gennem bjerglandskaber med canyons fulde af fisk, løber ind i en stime der inden for det samme sekund gør omkring og oplyser havet med ét stort, blåt lyn der lyder som flænget silke. Du kaster skygge over en viftekoral, synker ned i et dybere blå: Du er godt på vej mod din død. Det er gentagensens mønster; nu husker du igen.

Du er i en verden hvor faldskærme flyver opad. Du kan se dine syreprikker. Luften i flaskerne bliver høj og syngende, du bider sammen om mundstykket for ikke at grine højt for så bobler blodet bare efter, og du slipper mundstykket og lader den indre viftekoral folde sig ud i al mørkets pragt. Man kan drukne i en stjerne. Overfladen er bare en dansende lille prik, et nåle hul for enden af en skakt, og angiver kun retningen så længe hjernen er klar og tanken følger luftboblerne. Ensomheden runger her hvor den klokke du er født i, ender.

Al kommunikation foregår i tegnsprog, vi er lige så dejligt dumme som dyr og lige så kloge. På mindre end et minut er man kommet bort fra hinanden.

Dykket afspejler den medfødte ensomhed, på godt og ondt. At dykke er en rejse under havet – hver gang.

OPPE ER GENFØDSLENS sted, du letter dig for skjoldet med flaskerne som pludselig er unaturligt tunge, letter selv og flyver ved den mindste anledning. Sollyset rammer huden som et stof, øjnene drikker horisonten med begær; for en stund er samværet med andre igen en varm og livgivende massage, og alle ord er nye. Der er hul igennem til verden, det synger endnu i knoglerne, din appetit er drenget og stor.

Men et eller andet sted ved du godt at du har solgt din sjæl til vægtløsheden.

Det er en handel du har indgået med engle. Og en skønne dag hører du måske fiskesang. Jeg troede ikke mine egne ører, for det lød med ét omkring mig som en sunket forårsskov med fuglestemmer overalt. Hvaler synger, men dette var ikke hvaler, det var alle slags fisk, og det var ikke til at se hvor sangen kom fra. En knirpen og en svirpen, sejere toner her under vandet. Høje og dybe, et kor over alt omkring mig: Lyd der tilsyneladende strømmede lige ud af korallerne uden anden årsag end fiskenes tilstedeværelse. Ikke en bestemt art, for det var netop så mangfoldigt som fuglesang i skoven. Det mest underlige var at fiskene stod i deres farver og striber omkring mig og så så umælende ud som nogensinde. Bag snorklen – jeg var i fridykning uden flasker, på relativt lavt og lysende vand – mærkede jeg tungen hvælve sig og kraniet gå i sving. En klokke med sirenesang sænkede sig over mit hoved.

Jeg ville blande mig i koret, lade min stemme høre, men jeg var proppet til af mundstykket. Og vores tale som rejser med os over alt, rejser ikke under vandet. Et brus af stemmer slog sammen omkring mig. Jeg mærkede trykket som ét stort smil der dirrede i snorkelen og ville til vejrs. Jeg havde hørt fiskesang og var overbevist da jeg steg i land. Så måtte jeg lade andre om tvivlen.

Til min overraskelse fik jeg det senere bekræftet af polynesiske fiskere. Fiskesangen fandtes, ingen vidste nøjagtig hvilke fisk der sang og med hvad, men når den rette konstellation af arter og stimer var til stede på samme tid, kunne det hænde at stumheden brød ud i et kor omkring én. En stjernestund, én gang i hvert århundrede, én gang i et menneskeliv – hvad vil du mere? Jeg føler det aldrig stærkere og mere intenst end når jeg dykker.